

Основи рачунарских система 3

Оперативни системи

Управљање меморијом

Александар Картељ

aleksandar.kartelj@gmail.com

Природно-математички факултет Бања Лука

Меморија

- Један од основних ресурса рачунарског система
- Било који физички уређај који привремено или трајно чува податке
 - Регистри
 - Кеш меморија
 - Примарна меморија
 - Секундарна меморија

Регистри

- Меморија уграђена у процесор
- Већ смо споменули неке регистре:
 - Акумулатор (AC)
 - Инструкциони регистар (IR)
 - ...
- Ово је најбржа меморија, али је има јако мало, пар KB
- А истовремено и најближа процесору (унутар њега)
- Стога је укупно време приступа јако кратко

Кеш меморија

- Више меморије него што чине регистри, неколико MB
- Међутим, нешто спорија је од регистарске меморије
- Служи да надомести велику разлику у брзинама између регистарске меморије и примарне меморије

Примарна (унутрашња, главна) меморија

- Меморија која садржи инструкције и податке које оперативни систем тренутно користи
- Спорија је од кеш меморије, али је има више, нпр. 8GB
- Сачињена је махом из два типа меморија:
 - RAM меморија – меморија са случајним приступом
 - Ова меморија није доступна када је рачунар угашен, односно губи садржај приликом гашења
 - ROM меморија – меморија само за читање
 - Ова меморија је доступна и када је рачунар угашен, обично се користи за подешавање BIOS-а

Секундарна (спољашња) меморија

- Не губе садржај приликом гашења рачунара
- Намена им је да запамте податке
- Приликом рада рачунара, често се програми или подаци учитавају из секундарне меморије у примарну меморију
- Примери овакве меморије су:
 - Хард диск
 - CD-ROM
 - DVD
 - ...
- Ова меморија је најспорија, али је има највише

Учитавање програма у меморију

- Програми који се извршавају и њихови подаци се морају налазити у главној меморији
 - У том смислу се морају прекопирати из секундарне меморије, нпр. Хард диска у главну меморију
- Где у главну меморију копирамо програм при покретању?
 - Да ли је локација увек иста?
- У модерним ОС, та локација варира, јер се у датом тренутку више програма (процеса) може налазити у меморији
- Не желимо ни за један од њих да фиксирамо простор у меморији заувек, зашто?

Технике управљања меморијом

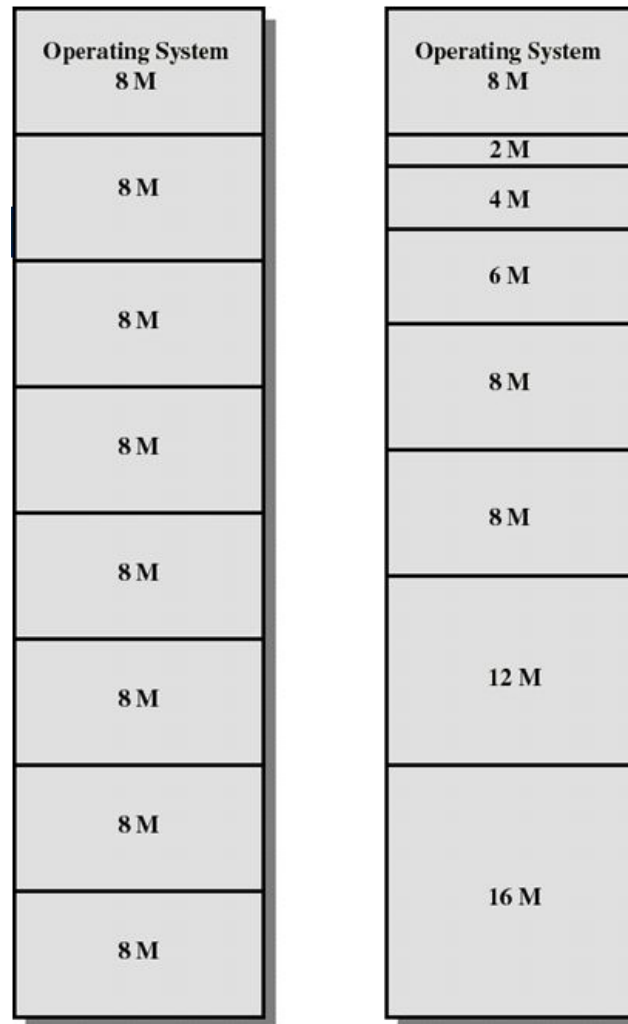
- Једна од тема управљања меморијом јесте проблем учитавања, односно на који начин се програми учитавају, избацују итд.
- Постоје неколико техника управљања:
 1. Фиксно партиционисање
 2. Динамичко партиционисање
 3. Партнерски систем
 4. Страничење
 5. Сегментација – само описно
 6. Виртуелна меморија – (прескочићемо због сложености)

Фиксно партиционисање

- Меморија се дели на партиције (делове) фиксне величине
- Сваки процес чија величина мања или једнака величини партиције може да се учита у партицију
- Ако су све партиције пуне, а треба да се изврши неки процес, ОС избацује процес из неке пуне и убацује други процес
- Постоје две врсте фиксног партиционисања:
 - На партиције једнаке величине
 - На партиције различите величине (обично расту са фактором 2)

Фиксно партиционисање (2)

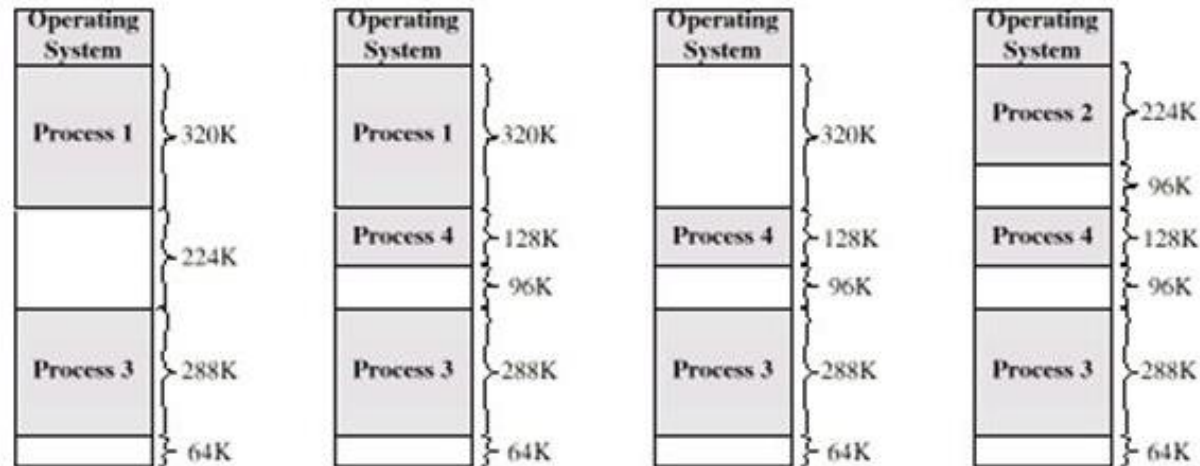
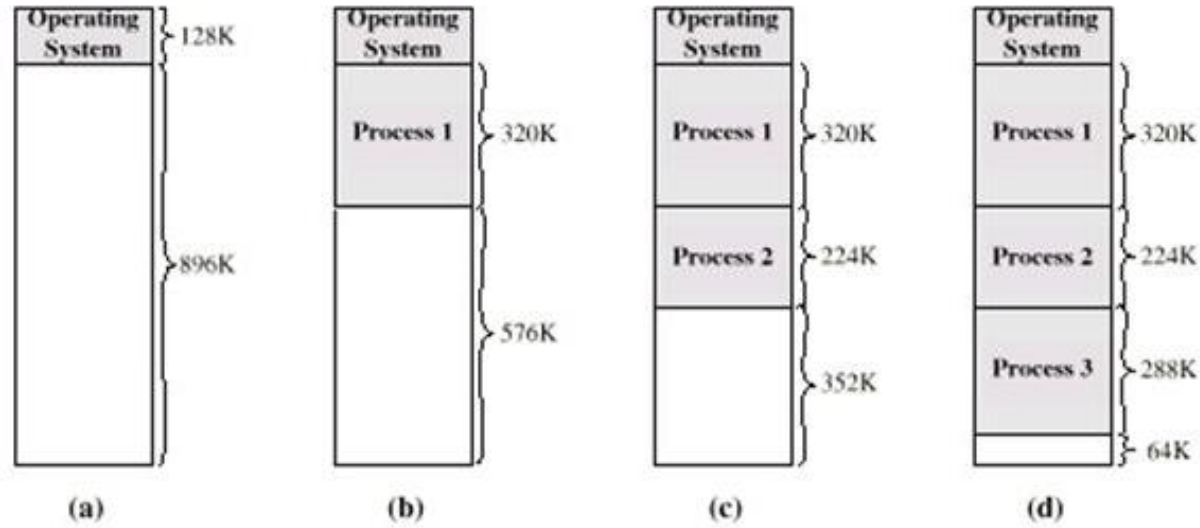
- Фиксно партиционисање је неефикасно
- Јавља се *унутрашња фрагментација*
- Унутрашња фрагментација је простор који остаје неискоришћен у оквиру партиције, када је програм мањи од партиције
- У коју партицију бисте сместили програм:
 1. Када користите партиције исте величине?
 2. Када су партиције различите величине?

Динамичко партиционисање

- Партиције су променљиве величине
- Када се процес учита у меморију, додељује му се тачно колико му треба
- Међутим, како пролази време, процеси се избацују из меморије и на тај начин остављају *рупе* – зашто је ово проблем?
- Овај процес се назива *спољашња фрагментација меморије*
- Спољашња фрагментације се превазилази сажимањем
 - Повремено померање делова меморије како би се од више мањих рупа направила једна довољно велика да у њу стане нови процес

Ефекат динамичког партиционисања

Динамичко партиционисање (2)

- Алгоритам убацивања програма:
 1. Најбољи одговарајући
 - Бира партицију која му је најближа по димензијама
 2. Први одговарајући
 - Бира прву која је довољно велика
 3. Следећи одговарајући
 - Као први одговарајући, само почиње тражење од места последњег убацивања
- Који је најгори од ових, шта мислите?

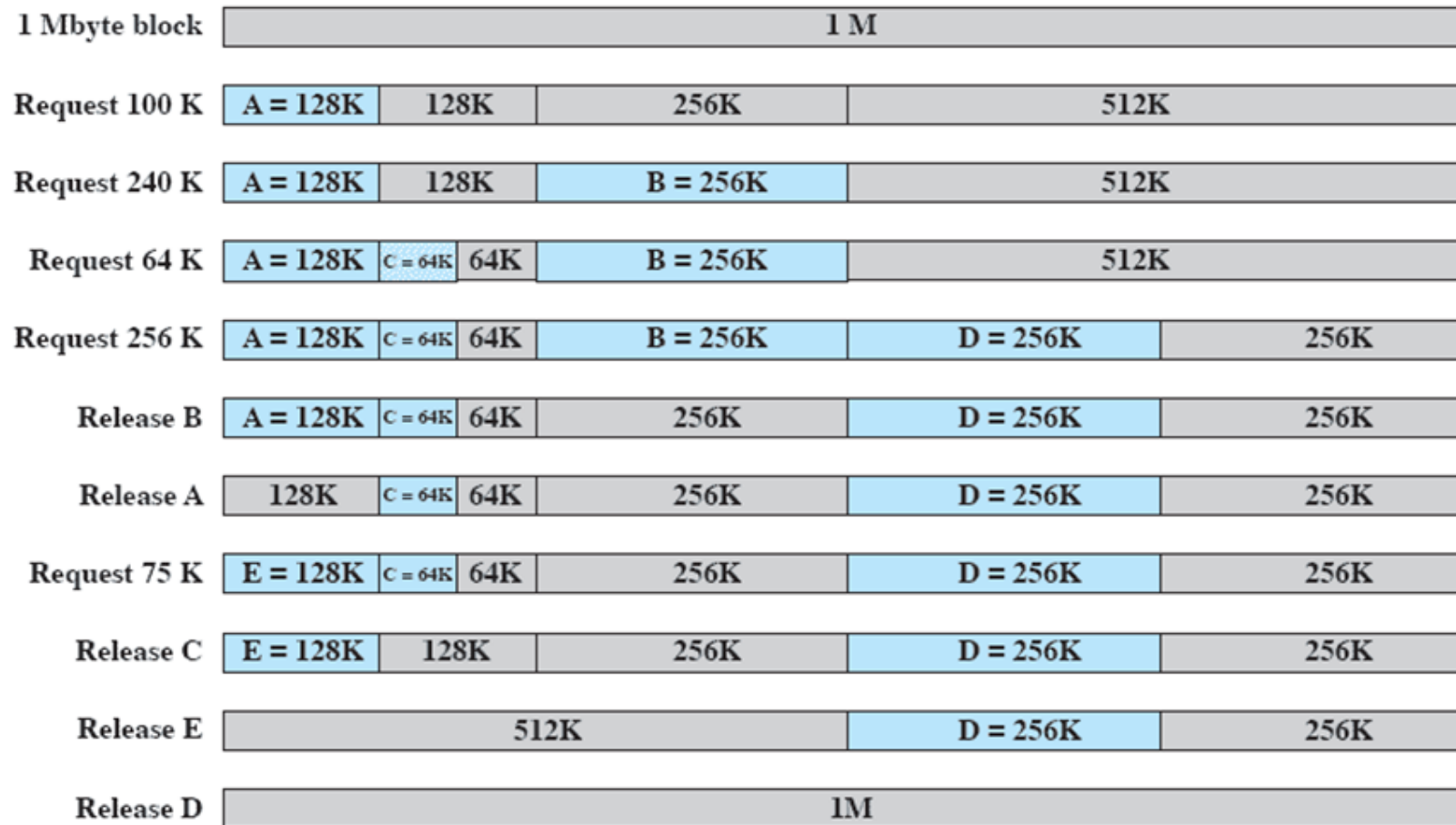
Динамичко партиционисање (2)

- Алгоритам убацивања програма:
 1. Најбољи одговарајући
 - Бира партицију која му је најближа по димензијама
 2. Први одговарајући
 - Бира прву која је довољно велика
 3. Следећи одговарајући
 - Као први одговарајући, само почиње тражење од места последњег убацивања
- Који је најгори од ових, шта мислите?
 - Најгори је „најбољи одговарајући“, зато што изазива спољашњу фрагментацију са најмањим рупама, које се после не могу искористити за шта
 - Друга два алгоритма су слична, али је први одговарајући најефикаснији...

Партнерски систем

- Блокови меморије су степени двојке, нпр. од 64К до 1МВ
- На почетку, све је један велики простор од 1МВ
- Ако јави захтев од нпр. 100К, простор се преполовљава, све док се не дође до величина која је тек мало већа од 100К, тј. до 128К
- За сваки следећи захтев се ради слично:
 - Ако постоји слободан регион који је „најбољи одговарајући“, искористи га
 - У супротном дели неки већи регион на два дела све док не добије „најбољи одговарајући“
- Демонстрација је на следећем слајду

Партнерски систем (2)

Страничење

- Главна меморија издељена на једнаке делове фиксне величине
 - Ти делови су релативно мали, нпр. 4KB и називају се оквири
- Меморија потребна процесу се такође издели на такве делове
 - Делови су исте величине као и оквири и називају се странице
- Надаље, када се процес учитава:
 - За сваку његову страницу се проналази одговарајући оквир
 - Информације о вези оквира и страница чува тзв. Табела страница

Пример страничења

- Сценарио:
 - Процес А тражи 4 странице и добија их
 - Процес В тражи 3 и добија их (оквири 4,5,6)
 - Процес С тражи 4 странице, добија их
 - У међувремену процес В завршава
 - Притом оставља „рупу“ на оквирима 4, 5 и 6
 - У међувремену стиже захтев процеса D
 - Он тражи 5 оквира и добија их, само они сада нису узастопни
 - Додељују се оквири 4, 5, 6, 11 и 12

Frame number	Main memory
0	A.0
1	A.1
2	A.2
3	A.3
4	D.0
5	D.1
6	D.2
7	C.0
8	C.1
9	C.2
10	C.3
11	D.3
12	D.4
13	
14	

Табела страница

- Сваки процес памти табелу страница, односно списак додељених оквира
- Постоји посебна табела слободних оквира на нивоу ОС-а

0	0
1	1
2	2
3	3

Process A
page table

0	—
1	—
2	—

Process B
page table

0	7
1	8
2	9
3	10

Process C
page table

0	4
1	5
2	6
3	11
4	12

Process D
page table

13
14

Free frame
list

Страничење - карактеристике

- Страничење елиминише проблем спољне фрагментације
 - Сваки ослобођени оквир се може искористити, јер сви процеси користе страницу исте величине
- Такође значајно умањује унутрашњу фрагментацију
 - Може постојати део неискоришћеног заузетог простора само у последњој страници
- Шта су предности, а шта мане повећавања или смањивања величина страница односно оквира?

Сегментација

- Сваком процесу се додељују различити сегменти меморије
- Сваки такав сегмент припада одвојеном делу меморијског простора
- Стандардни сегменти су:
 - Сегмент за код програма – инструкције програма
 - Стек сегмент – подаци које користи програм
 - Хип сегмент – подаци које користи програм
 - Сегмент за глобалне податке – дељен између више процеса
 - Сегмент за библиотеке – такође дељен између више процеса
 - Итд.
- Распоређивање слично као код партиционисања, само је овде ОС свестан логичке употребе меморије